
Prof. dr Nebojša ŠARKIĆ*
Mladen NIKOLIĆ**

VEŠTAČENJE U IZVRŠNOM POSTUPKU

Uvodne napomene

Izvršni postupak predstavlja logični nastavak parničnog, vanparničnog, arbitražnog, ili nekog drugog, zakonom predviđenog postupka u kojem je prethodno doneta izvršna isprava. Kroz postupak izvršenja sudske odluke pravna norma se pretače u realan cilj, a krajnji cilj izvršnog postupka je da u najkraćem mogućem roku izvršni poverilac obezbedi ispunjenje onoga što je Sud naložio izvršnom dužniku izvršnom ispravom. Stoga, izvršni postupak predstavlja poslednju, ali izuzetno značajnu fazu, u realizaciji određenog subjektivnog prava.

Zbog navedenog, načelo efikasnosti postupka predstavlja jedno od osnovnih načela. Ipak, ono ne može biti dominantnije od drugih, zakonom predviđenih načela, kao što su, na primer, načelo zakonitosti, ili načelo humanosti izvršnog postupka. U izvršnom

* Prof. dr Nebojša Šarkić, Pravni fakultet Univerziteta "Union", Beograd.

** Mladen Nikolić, sudija Trgovinskog suda u Beogradu.

postupku mora se obezbediti sklad između prava koja izvršnom poveriocu pripadaju na osnovu izvršne isprave, ali i prava izvršnog dužnika da mu se omogućí da se izvršenje sprovede na način koji je najpovoljniji za njega.

U izvršnom postupku se na osnovu člana 27. Zakona o izvršnom postupku shodno primenjuju odredbe Zakona o parničnom postupku, ukoliko odredbama ZIP-a ili nekog drugog zakona nije drugačije određeno. Imajući u vidu, naznačenu zakonsku formulaciju, može se smatrati da je oblast veštačenja u direktnoj primeni u izvršnom postupku, a kako to predviđa Zakon o parničnom postupku. Primetno je da je veštačenje ipak u manjoj meri zastupljeno u izvršnom, nego u parničnom postupku.

Pojam veštačenja

Veštačenje je jedno od dokaznih sredstava pomoću kog se utvrđuju i razjašnjavaju sporne činjenice u toku postupka. Sud će odrediti veštačenje u svim onim slučajevima kada ne raspolaže određenim stručnim znanjem koje je neophodno da bi se utvrdile ili razjasnile određene sporne činjenice koje su značajne za pravilno i zakonito donošenje odluke – izvršne isprave (npr. visina tužbenog zahteva, identifikacija nepokretnosti iz koje se zahteva iselenje i sl.) Najčešće u građanskopravnoj materiji sudovi određuju veštačenja putem veštaka: ekonomsko-fnansijske struke, medicinske struke, građevinske struke, geodeta, iz oblasti saobraćaja, ili iz bilo koje druge oblasti koja je neophodna za valjano donošenje odluke.

Kao što smo već rekli, koncepcija izvršnog postupka nije u donošenju odluke između stranaka, već samo u realizaciji izvršne isprave koja predstavlja izvršni naslov. S tim u vezi, često se postavljalo pitanje da li je neka odluka podobna za sudsko izvršenje ili ne. Pod pojmom podobnosti podrazumeva se mogućnost da se sudska odluka realizuje, te izvršni sud ispituje da li su u odluci naznačeni svi elementi koji su neophodni za realizaciju. To su precizno označenje izvršnog poverioca i izvršnog dužnika, predmet izvršenja, obim i vrste obaveze, a kako propisuje član 34. ZIP-a.

Iako se smatra da se sve sporne činjenice raspravljaju i utvrđuju u postupku koji prethodi donošenju izvršne isprave (najčešće parnični postupak) ipak u određenim slučajevima je moguće (i neophodno) da se određene činjenice moraju utvrditi ili razja-

sniti putem veštačenja i u izvršnom postupku. Tako npr: da li je izvršni dužnik u celosti ispunio novčanu obavezu; kolika je tržišna vrednost nepokretnosti; procena vrednosti individualno određenih stvari koje treba izvršni dužnik da preda izvršnom poveriocu...

Teorija izvršnog postupka pravi razliku između određenog i odredivog izvršenja, te je za valjano sprovođenje izvršenja dovoljno i ukoliko je obaveza iz izvršne isprave određiva.

Da bi se obaveza iz izvršne isprave koja je određiva i sprovedla, sud, često, mora pristupiti veštačenju, kako bi se obezbedilo valjano sprovođenje odluke.

Najčešći vidovi veštačenja

U izvršnom postupku koji se vodi po predlogu izvršnog poverioca radi ostvarenja novčanog potraživanja često će se pojaviti kao sporno među strankama da li je izvršni dužnik u celosti ispunio svoju obavezu ili koliko uopšte ta obaveza iznosi.

Prva situacija se najčešće pojavljuje u postupku odlučivanja po žalbi izvršnog dužnika kada je njegova obaveza po izvršnoj ispravi da isplati određeni novčani iznos kao glavnicu i kamatu koja je propisana Zakonom o visini stope zatezne kamate, počev od određenog dana pa do isplate. Upravo obračun kamate, se najčešće pojavljuje kao sporan, te je radi pravilnog donošenja odluke po žalbi neophodno izvesti i dokaz veštačenjem od strane veštaka ekonomsko-finansijske struke. Veštačenjem se utvrđuje visina potraživanja po osnovu kamate na glavno potraživanje i s tim u vezi da li je izvršni poverilac namiren u skladu sa izvršnom ispravom ili ne. Navedena situacija se može pojaviti u postupku izvršenja bez obzira da li je u pitanju izvršenje koje se sprovodi na novčanim sredstvima izvršnog dužnika na računu kod banke, na pokretnim stvarima, na nepokretnosti ili recimo na akcijama i udelima u DOO.

Veštačenje se uvek obavlja pred prvostepenim sudom i to najčešće po predlogu stranaka, a nekada i po službenoj dužnosti imajući u vidu i dalje naglašeno načelo oficijelnosti u postupku izvršenja. Navedeno načelo direktno proizilazi i iz načela formalnog legaliteta, a što je regulisano članom 7. ZIP-a. Prvostepeni sud je dužan da, ne samo pribavi pismeni nalaz i mišljenje sudskog veštaka, nego da i po primedbama stranaka sasluša veštaka i raspravi

primedbe na ročištu. Tek nakon izvođenja ove procesne radnje drugostepeni sud može pravilno odlučivati o žalbi izvršnog dužnika.

Pod navedenu prvu situaciju možemo podvesti i slučajeve kada je među strankama sporno da li je u postupku izvršenja primenjen odgovarajući kurs strane valute koju izvršni dužnik treba da isplati u dinarskoj protivvrednosti po kursu na dan isplate.

Druga situacija tj. utvrđivanje koliko uopšte iznosi obaveza izvršnog dužnika najčešće se pojavljuje kada je u pitanju obaveza poslodavca da izvršnom poveriocu (radniku) isplati zaradu za određeni period. Pravo je izvršnog poverioca da uz predlog za izvršenje radi vraćanja na rad traži i da mu se u izvršnom postupku isplati zarada koju bi ostvario na radnom mestu na koje treba da se vrati i to od pravnosnažnosti presude pa do ponovnog vraćanja na rad. U ovom slučaju reč je o takozvanoj proširenoj pravnosnažnosti i izvršnosti izvršne isprave jer je izvršni sud ovlašćen da utvrdi predmet i obim obaveze izvršnog dužnika, iako ona (obaveza na plaćanje zarade) nije utvrđena izvršnom ispravom.

Pre donošenja rešenja o izvršenju u kome će se navesti visina novčane obaveze izvršnog dužnika (poslodavca) sud će odrediti ekonomsko-finansijsko veštačenje radi utvrđenja ove činjenice. Ukoliko se podatak o visini ove obaveze može pribaviti od poslodavca stim da taj podatak ne bude sporan među strankama, neće biti potrebe za veštačenjem.

Isti postupak sud će morati sprovesti i u slučaju kada je po izvršnoj ispravi poslodavac u korist izvršnog poverioca dužan da uplati doprinose Fondu PIO za određeni period. U ovom slučaju osim veštačenjem visina obaveze poslodavca (izvršnog dužnika) može se utvrditi i pribavljanje izveštaja od nadležnog Fonda PIO za određeni period.

U postupku izvršenja na pokretnim stvarima kao obavezna izvršna radnja pojavljuje se procena pokretnih stvari. Prema odredbi člana 80. stav 2. ZIP-a procenu vrši sudski izvršitelj, a ako je to potrebno stručno lice ili veštak koga odredi sud. U praksi procenu najčešće vrši sudski izvršitelj. Međutim kada su u pitanju stvari koje su specifične, bilo po svojim svojstvima (određene mašine, uređaji) ili po vrednosti (likovna dela, poštanske marke, stari novac, nakit), najčešće će u praksi, a na osnovu člana 80. stav 2. ZIP-a, procenu izvršiti veštak ili stručno lice. Kada su u pitanju mašine ili uređaji uglavnom će procenu vršiti veštak mašinske

struke ili elektrotehničke struke. Za umetnička dela, sud će angažovati stručna lica (kustos muzeja), za retke poštanske marke (filatelistu) za stari novac (numizmatičara), a kada je u pitanju nakit (zlatare ili juvelira). Ako se procena obavlja putem veštaka ili stručnog lica, troškove procene snosi stranka koja je stavila predlog.

Utvrđivanje vrednosti nepokretnosti u postupku izvršenja na nepokretnosti je obavezna izvršna radnja, kojoj sud pristupa po službenoj dužnosti. Sud vrednost nepokretnosti utvrđuje rešenjem i to kao početnu vrednost za javno nadmetanje, a u visini tržišne cene na dan procene. Vrednost se najčešće utvrđuje na osnovu nalaza i mišljenja veštaka građevinske struke, koji, vodeći računa o svim bitnim elementima (površina, amortizacija, lokacija, infrastruktura, tereti i prava koji ostaju na nepokretnosti ili posle prodaje) iskazuje tržišnu vrednost nepokretnosti. Pre donošenja odluke – rešenja kojim sud utvrđuje vrednost nepokretnosti stranke mogu izneti primedbe na nalaz i mišljenje veštaka o kojima se veštak mora izjasniti i koje sud mora raspraviti. Rešenje o utvrđivanju vrednosti nepokretnosti može se pobijati žalbom.

Osim putem veštačenja prema odredbi člana 112. stav 2. ZIP-a vrednost nepokretnosti može se utvrditi i na drugi pogodan način. U sudskoj praksi drugi pogodan način jeste pribavljanje izveštaja o vrednosti nepokretnosti od poreske uprave za teritoriju na kojoj se nalazi nepokretnost ili pribavljanje izveštaja od najmanje dve renomirane agencije koje se bave prometom nepokretnosti na području na kojem se nalazi nepokretnost. U navedenom slučaju nije reč o veštačenju nego o proceni koju dostavljaju stručni organi, odnosno lica i na čiju procenu stranke mogu staviti primedbe i predložiti da se ipak obavi veštačenje.

Kada se izvršenje sprovodi na akcijama otvorenog akcionarskog društva koji se ne kotiraju na berzi ili na akcijama zatvorenog akcionarskog društva, odnosno kada se izvršenje sprovodi na udelu u DOO obavezna izvršna radnja jeste utvrđivanje vrednosti takvih akcija i udela i to preko veštaka ekonomsko-fnansijske struke, koji je dodatno osposobljen za procenu vrednosti kapitala privrednog društva. Vrednost akcija koje se kotiraju na berzi utvrđuje se bez veštačenja, kao prosečna cena akcija na berzi u poslednjih 30 dana, na osnovu berzanskog izveštaja (član 248. stav 2. ZIP-a).

Sud će angažovati veštaka građevinske struke u postupku izvršenja kada je izvršnom ispravom naloženo izvršnom dužniku da

izgradi neku nepokretnost, obavi neke građevinske radove, odnosno da ukloni nedostatke na građevini ili da recimo ukloni – poruši deo nepokretnosti. Razlog za potrebu angažovanja veštaka ove struke leži u tome da se stranke često spore oko činjenice da li je izvršni dužnik postupio u celosti po izvršnoj ispravi, odnosno da li je postupio saglasno izvršnoj ispravi u pogledu kvaliteta radova i potrebnog materijala. Veštak će najčešće biti angažovan u fazi postupka koji se vodi povodom žalbe izvršnog dužnika protiv rešenja o izvršenju, ali ponekad i u fazi sprovođenja izvršenja, često nakon pravnosnažnosti rešenja o izvršenju. Izvršni dužnik na osnovu člana 17. ZIP-a može i posle isteka roka za žalbu, izjaviti žalbu iz razloga da je potraživanje prestalo na osnovu činjenice koja je nastupila posle izvršnosti odluke ili pre toga, ali u vreme kada izvršni dužnik nije mogao to da istakne u postupku iz kog potiče izvršna isprava. U oba navedena slučaja prvostepeni sud je u obavezi da raspravi sve primedbe koje će se eventualno pojaviti na nalaz i mišljenje veštaka pre nego što spise dostavi drugostepenom sudu ili sam reši po žalbi na osnovu člana 19. ZIP-a.

Veštačenje od strane veštaka geodetske struke biće uvek neophodno kada se obaveza izvršnog dužnika sastoji u predaji određene parcele ili dela parcele. Sudski izvršitelj ne raspolaže stručnim znanjima da bi mogao sa sigurnošću potvrditi i konstatovati prilikom sprovođenja izvršenja da je izvršni dužnik postupio u skladu sa izvršnom ispravom. Zbog navedenog veštak geodetske struke koji prisustvuje sprovođenju izvršenja i u skladu sa pravilima svoje struke obeležava granice parcele ili dela parcele koji je predmet predaje na osnovu čega se zapisnički konstatuje da je izvršenje sprovedeno u skladu sa izvršnom ispravom.

Često se obaveza izvršnog dužnika sastoji u tome da ukloni nedostatak ili kvar koji se pojavio na vozilu ili nekoj mašini, odnosno uređaju, a za vreme trajanja garantnog roka. Kao sporno među strankama može se pojaviti pitanje: da li je izvršni dužnik otklonio nedostatak ili kvar? Za pravilan odgovor na ovo pitanje, bilo u fazi žalbe na rešenje o izvršenju ili u fazi sprovođenja izvršenja biće neophodna pomoć (angažovanje) veštaka odgovarajuće struke. Najčešće je u pitanju mašinska struka i to kada treba veštačiti razna vozila ili mašine, odnosno elektrotehnička struka kada su u pitanju različiti elektrotehnički uređaji.

Osim navedenih slučajeva potreba za veštačenjem u izvršnom postupku javiće se i u slučaju izvršenja radi predaje individualno određenih ili zamenljivih pokretnih stvari. U situaciji kada ove stvari nisu nađene, ni kod izvršnog dužnika, ni kod trećeg lica, da bi se pristupilo isplati novčane vrednosti individualno određene stvari, odnosno predumljivanju novčanog iznosa za nabavku zamenljivih stvari preko drugog lica, a na trošak izvršnog dužnika, neophodno je proceniti vrednost stvari koje su predmet predaje.

Kada je u pitanju individualno određena stvar uvek će se njena vrednost utvrđivati veštačenjem preko veštaka odgovarajuće struke. Struka veštaka zavisi od toga kakva je stvar konkretno u pitanju i moguća su zaista različita veštačenja koja ovom prilikom nećemo nabrajati. Kod predaje zamenljivih stvari u praksi, sudovi najčešće od izvršnog poverioca zahtevaju da dostavi najmanje dve ponude (profakture) koje su pribavljene od lica koja se bave prometom zamenljivih stvari koje su predmet predaje. Kako je reč o pokretnim stvarima i to najčešće različitim vrstama robe kojima se obično trguje na našem tržištu, zbog navedenog je celishodno i ekonomično izbeći veštačenje i utvrditi vrednost na opisani način tj. pribavljanjem dve ponude. Tako će se uštedeti i vreme i troškovi postupka. Sud uvek prihvata povoljniju (nižu po ceni) od dve ponude, a što je u interesu izvršnog dužnika.

Ipak u određenim slučajevima iako se radi o zamenljivim stvarima može se desiti da se takve stvari ne mogu pronaći na našem tržištu pa će biti neophodno obaviti veštačenje od strane veštaka odgovarajuće struke, a u zavisnosti od vrste stvari.

Navedeni postupak izvršenja radi predaje pokretnih stvari je specifičan po tome što sud u situaciji da stvari nisu nađene ni kod izvršnog dužnika ni kod trećeg lica, nenovčanu obavezu izvršnog dužnika izrečenu izvršnom ispravom zamenjuje novčanom obavezom i to u izvršnom postupku. Zbog navedenog je neophodno utvrditi vrednost stvari na bazi nalaza i mišljenja sudskog veštaka, odnosno ponude lica koje se bavi prometom tih stvari.

Pribavljanje stručnog mišljenja

Postoji čitav niz životnih situacija u kojima sud mora konsultovati stručna lica radi valjane realizacije sudskih odluka. Na žalost, ni Zakon o parničnom postupku, a ni ZIP, nisu detaljnije

uredili njihov položaj, pa se na njih shodno primenjuju odredbe o veštačenju. Pribavljanje stručnog mišljenja nije identično veštačenju, te se stvaraju određene nedoumice. U prethodnom delu teksta kada smo govorili o pojedinim vrstama veštačenja koja se najčešće pojavljuju u izvršnom postupku već smo ukazali na pojedine slučajeve ili izvršne radnje kod kojih je neophodno pribaviti mišljenje od stručnih lica ili organa. Ovo je učinjeno zbog celine i povezanosti pojedinih izvršnih radnji kod različitih sredstava izvršenja ili vrsta izvršenja. To su mišljenja ili izveštaji koje daju druga stručna lica ili organi (kustos, numizmatičar, zlatar, organ starateljstva, poreska uprava, agencija za promet nepokretnosti...), a koja ne spadaju u krug sudskih veštaka. Treba imati u vidu da radnje koje obavljaju ova lica iako nije reč o veštacima su po svom dejstvu i cilju takve da pomažu sudu u postupku utvrđivanja ili razjašnjenja nekih činjenica za koje je potrebno stručno znanje kojim sud ne raspolaže.

Prilikom popisa i procene pokretnih stvari koje se moraju prodati u izvršnom postupku, sudski izvršitelj proceniće njihovu vrednost. To svakako nije komplikovano, kada se radi o uobičajenim predmetima (tehnička roba, pokućstvo i sl.). Problem nastaje, ako je predmet popisa neka mašina, tehnički uređaj, nakit, umetnički predmet i sl. U ovakvim slučajevima, sud se ne može osloniti na znanje sudskog izvršitelja i njegovu kompetentnost. Moraće da pozove u pomoć komisionara, lice koje raspolaže dodatnim znanjima, prilikom određivanja vrednosti. Kada se radi o slikama ili drugim umetničkim predmetima, sud mora pribaviti mišljenje posebnih stručnjaka koji će proceniti određene vrednosti. Ogromna je razlika, da li se radi o originalu ili reprodukciji, o starom predmetu ili antikvitetu, o bezvrednim novčićima ili numizmatičkoj zbirci i sl.

Mnogo kompleksnija situacija je u slučajevima pribavljanja mišljenja od strane centra za socijalni rad, kada se radi o različitim modalitetima sporova u odnosima roditelja i dece. ZIP pravi razliku između pojma predaje deteta i oduzimanja deteta. Ovom drugom se pristupa samo u najdrastičnijim slučajevima kada je ugrožen psihofizički razvoj deteta ili njegova egzistencija. To su slučajevi seksualnog ili fizičkog zlostavljanja dece, kada su roditelji duševni bolesnici, narkomani, kada ostavljaju duže vreme decu bez nadzo-

ra, ili svi drugi slučajevi zlostavljanja, ili drugog zanemarivanja deteta koji su rezultirali odlukom o lišavanju roditelja roditeljskog prava.

Zakon o izvršnom postupku je predvideo obaveznu "sarađnju" izvršnog suda i organa starateljstva. Procesni položaj Centra za socijalni rad u ovakvim slučajevima je, ipak, različit od položaja veštaka, i pre se može označiti kao obavezno učešće u postupku stručnih lica (član 224. stav 5. i član 226. stav 5. ZIP). U ovom slučaju reč je o stručnim licima ili ustanovama (psiholog, porodično savetovište, specijalizovane ustanove za posredovanje u porodičnim odnosima) čije je učešće u postupku izvršenja neophodno upravo iz razloga posebnih stručnih znanja kojima raspolažu. Oduzimanje deteta u postupku izvršenja sudske odluke podrazumeva da je predmet izvršenja u bukvalnom smislu te reči dete. Sam čin izvršenja (fizičkog oduzimanja) može proizvesti negativne posledice pre svega na psihičko zdravlje deteta. Zato nije slučajno da je zakonodavac učešće navedenih stručnih lica odredio kao uslov bez koga se ne može sprovesti izvršenje. Na bazi stručnih znanja kojima raspolažu ova lica će proceniti i dati mišljenje sudiji (samo sudija obavlja oduzimanje deteta prema članu 224. stav 5. ZIP-a) da li treba sprovesti izvršenje u vreme kada je zakazano, pre svega imajući u vidu psihičko stanje deteta u tim trenucima. Osim navedenog stručna lica će kroz razgovor sa roditeljima (koji se najčešće pojavljuju kao stranke) nastojati da utiču na njih da svojim ponašanjem i odnosom prilikom sprovođenja izvršenja sam čin izvršenja učine što bezbolnijim po dete.

Poželjno je, i to je mišljenje autora ovog teksta, da i u fazi kada se izvršenje sprovodi novčanim kažnjavanjem (član 224. st. 2. i 3. ZIP-a) uključiti stručna lica iz člana 224. stav 6. ZIP-a u postupak. Njihova uloga bi bila da u toj fazi postupka svojim stručnim znanjem ukažu na posledice koje fizičko oduzimanje deteta može imati na psihi deteta, a sve u cilju da izvršni dužnik dobrovoljno preda dete izvršnom poveriocu.

Sve gore navedeno proizilazi iz odredbe člana 224. stav 1. ZIP-a da će sud prilikom sprovođenja izvršenja posebno voditi računa o potrebi da se u najvećoj meri zaštiti interes deteta.

Zaključak

Sve odredbe Zakona o parničnom postupku koje regulišu ko može biti veštak, razloge za isključenje i izuzeće veštaka, prava i obaveze veštaka (troškovi i nagrada veštaka, obaveza da veštači, da se odazove pozivu suda...) primenjuju se na osnovu člana 27. ZIP-a u izvršnom postupku.

Pitanje veštačenja u izvršnom postupku je izuzetno značajno. Izvršni sudija nema ingerencije da donosi novu izvršnu ispravu, već samo da realizuje postojeću. U tom smislu, veoma su tanane razlike između realizacije određenog prava (npr. isplata određenog novčanog iznosa), u odnosu na konstituisanje novog prava koje nije određeno izvršnom ispravom.

Morala bi se napraviti razlika između klasičnog veštačenja, kao dokaznog sredstva, pribavljanja određenog stručnog mišljenja pri realizaciji odluke, i obaveznog učešća u postupku određenih stručnih lica.

Posebno treba ukazati da sudovi moraju voditi računa u kojoj fazi ili vrsti postupka treba pribaviti stručno mišljenje od nekog lica ili organa, odnosno kada treba odrediti veštačenje.

Ovo se sve odrazilo na brojna nerazumevanja u praksi, jer je deo stručne javnosti zagovarao tezu, da se u izvršnom postupku striktno sprovodi, samo ono što je u izvršnom naslovu naznačeno. Druga grupa, ipak, zagovara određenu kreativnost izvršnog suda. Po našem uverenju, izvršni sudija mora imati aktivan odnos prema predmetu. To podrazumeva njegovo znanje i kreativnost. U prilog ovom shvatanju, može poslužiti i teorija proširene pravnosnažnosti koja objašnjava aktivnu ulogu izvršnog sudije u postupku sprovođenja izvršenja. Tako je, na primer, dovoljno da parnični sud napiše da se određeno lice mora iseliti iz stana i stan predati poveriocu, ispražnjen od svih lica i stvari. Nije neophodno, dakle, pojedinačno nabranje članova porodičnog domaćinstva, kruga korisnika stana, ili pojedinačno nabranje predmeta ili pokućstva, koja će biti izneta.

Sasvim sigurno, da se sve sporne situacije ne mogu izbeći, jer je život složeniji od propisa. Sud koji donosi odluku - izvršnu ispravu, ne može brinuti samo o presuđenju, već se razrešenje spornog odnosa između stranaka može valjano realizovati samo, izuzetno preciznom izrekom odluke koja će biti određena, ili što je više

moguće određiva. U postupku izvršenja na osnovu podobne izvršne isprave izvršni sud može, u granicama koje su iskazane u ovom tekstu, bliže odrediti obavezu izvršnog dužnika, ponekad uz pomoć veštaka ili stručnog lica. Na takav način, obezbediće se zaštita prava građana i njihove imovine, što je, uostalom i svrha svakog sudskog postupka.

Dr Milena TRGOVČEVIĆ-PROKIĆ*

VEŠTAČENJE U VANPARNIČNOM I JAVNOBELEŽNIČKOM POSTUPKU

1. *Odnos opšteg i posebnog.* Parnični postupak predstavlja osnovni sistem pružanja pravne zaštite u građanskom sudskom postupku. On se primenjuje, po pravilu, kad god na osnovu izričitog zakonskog propisa nije predviđen neki drugi vanparnični postupak. Ova karakteristika uslovlja je njegovu kvalifikaciju kao redovanog puta pravne zaštite, dok bi vanparnični postupci predstavljali poseban put pravne zaštite jer su predviđeni za pojedine vrste građanskih stvari za koje je zakonom izričito predviđeno da imaju takvu prirodu, a beležnički postupak bi predstavljao preventivan put zaštite.¹⁾

Ne može se govoriti o vanparničnom postupku kao jedinstvenom, već o raznim granama vanparničnog postupka čiji su po-

* Dr Milena Trgovčević-Prokić, sudija Petog opštinskog suda u Beogradu.

1) Poznić, B., *Građansko procesno pravo*, Beograd, 1991, str. 458, Rakić-Vodinić, V., *Vanparnična jurisdikcija prema novom Zakoniku o građanskom postupku*, Beograd, *Pravna misao* 12/1987, str. 71, Culja, S., *Građansko procesno pravo Kraljevine Jugoslavije*, druga sveska, Beograd 1938, str. 590.